

Een veilig Nederland in een veilig Europa

Presentatie voor de kabinetsformatie 2025, thema Defensie en veiligheid

Presentatie

- Geopolitieke context en dreigingen
- Versterken internationale veiligheid
- Oekraïne
- Militaire opgave
- Maatschappelijke weerbaarheid

Geopolitieke context

Versnellende trend naar wereld die draait om macht, competitie en invloed

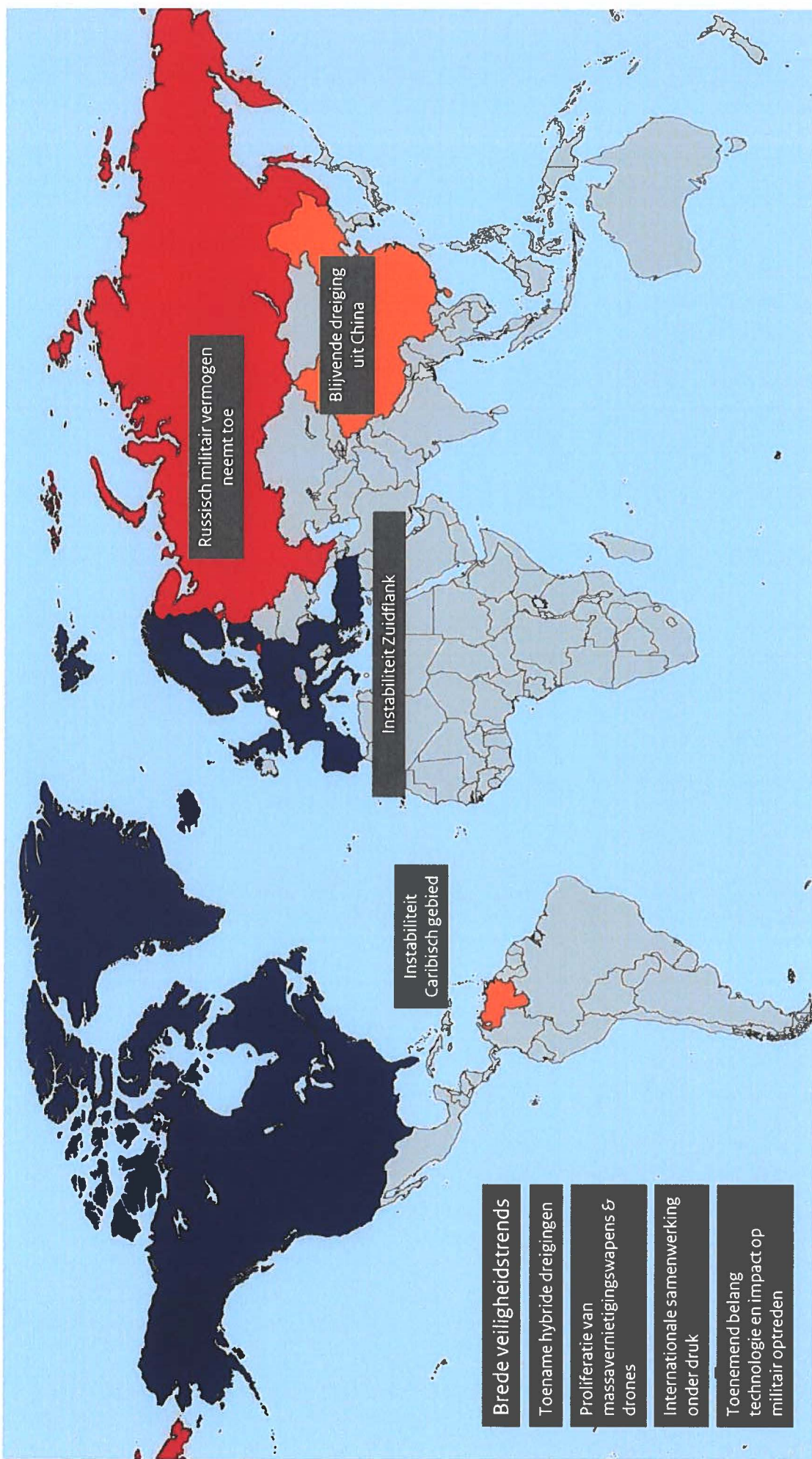
- Snelle verschuiving van op regels gebaseerde wereldorde naar recht van de sterkste.
- Machtsverhoudingen verschuiven snel (landen wereldwijd diversifiëren) en domeinen (veiligheid, economie, technologie, migratie, hybride en anderen) worden met elkaar vervlochten.
- Raakt Nederland, 18^e economie ter wereld, in het bijzonder: open en internationaal vertakte economie en samenleving.
- *Verdedigen Nederlandse agenda en belangen vergt meer en actieve diplomatie: strategisch optreden, scherpe en lastige keuzes en bereidheid te investeren.*

Externe en interne veiligheid verweven: Nederland is kwetsbaar

- Stapeling van dreigingen (militair, hybride, statelijke en criminele actoren, ook proxies) zet nationale veiligheid onder druk. Nederland heeft nu al te maken met hybride aanvallen, zoals cyberoperaties, spionage en sabotage. Onze kritieke infrastructuur is een aantrekkelijk doelwit voor statelijke actoren.
- *Actualiteiten laten zien hoe kwetsbaar we zijn, dit vraagt om integrale versterking van weerbaarheid.*

Grote veiligheidsuitdagingen Nederland en Europa

- Grote kwetsbaarheid Europese veiligheid m.n. in aankomende jaren (zowel Oekraïne als NAVO-grondgebied). Europese opschaling gaat echter (lang) niet snel genoeg; daarnaast gebrek aan Europese eensgezindheid en leiderschap.
- Serieuze afhankelijkheid van VS op cruciale terreinen, zowel conventioneel als nucleair, zowel op korte termijn als op langere termijn.
- Oekraïne (zie separate slide): doorslaggevend voor Russische dreiging Europese veiligheid; Oekraïne houdt strijd moedig vol maar vereist aanhoudende internationale steun (ook ná staakt-het-vuren), op geïntegreerde wijze (militair, civiele veiligheid, macro-economisch en herstel en wederopbouw); Europa moet meer verantwoordelijkheid nemen; Nederland speelt voortrekkers- en aanjagersrol.
- *Opgaven voor Nederland in Europese/NAVO-context: opschaling veiligheidsverantwoordelijkheid (3,5%/1,5%; meer steun Oekraïne), zeker stellen aanhoudende betrokkenheid VS, versterking weerbaarheid en diversificatie partnerschappen.*

Versterken internationale veiligheid (1)

Internationale veiligheidssituatie vraagt om versterkte inzet van Nederland. Binnen de NAVO, EU en daarbuiten moet NL meer doen en meer *zelf*doen. Nederlandse inzet gericht op:

Grotere Europese verantwoordelijkheid binnen de NAVO

- NAVO leidend in collectieve verdediging. Europa moet én Europees handelingsvermogen versterken én VS maximaal betrokken houden (gezien grote afhankelijkheden). Vergt nemen verantwoordelijkheid *binnen* NAVO en coördinatie VS (d.w.z. balans en keuzes, incl. openheid defensie-industrie).
- NL actieve rol binnen de NAVO en trans-Atlantisch bruggenbouwer (+ positie SGNAVO) versterkt ook NL positie in EU.
- Versneld groeipad 3,5%/1,5% (zie separate slides) en concrete invulling 3,5%.

Nederlandse positie in geopolitiek Europa

- EU ondersteunende rol versterking Europese defensie door: financiering, aanpassen klemmende regelgeving en coördinatie van defensieinitiatieven van lidstaten, vraagbundeling en open toeleveringsketens in defensie-industrie (NL MKB profiteert). EU biedt kansen voor *burden sharing*.
- Aandachtspunten EU-inzet: duplicatie met NAVO voorkomen, samenwerking derde landen incl. VS, VK, Canada, regie bij lidstaten.
- Financiële middelen: Volgende MFK €131 mld, EDIP €1,5 mld, SAFE €150 mld.

Bredere partnerschappen en versterken coalities

- Investeren (verbreden en versterken) in bestaande en nieuwe partnerschappen. Inzetten op bouwen van nieuwe coalities en kopgroepen om NL veilig te houden: zowel in EU-verband, binnen de NAVO als bilateraal. Incl. Azië / Indo – Pacific om gedeelde belangen te behartigen (in het bijzonder ook op veiligheid en defensie).

Versterken internationale veiligheid (2)

Naast investeringen in Defensie is versterkte inzet op diplomatie noodzakelijk om Nederland veilig te houden.

Internationale veiligheid: versterken diplomatieke inzet:

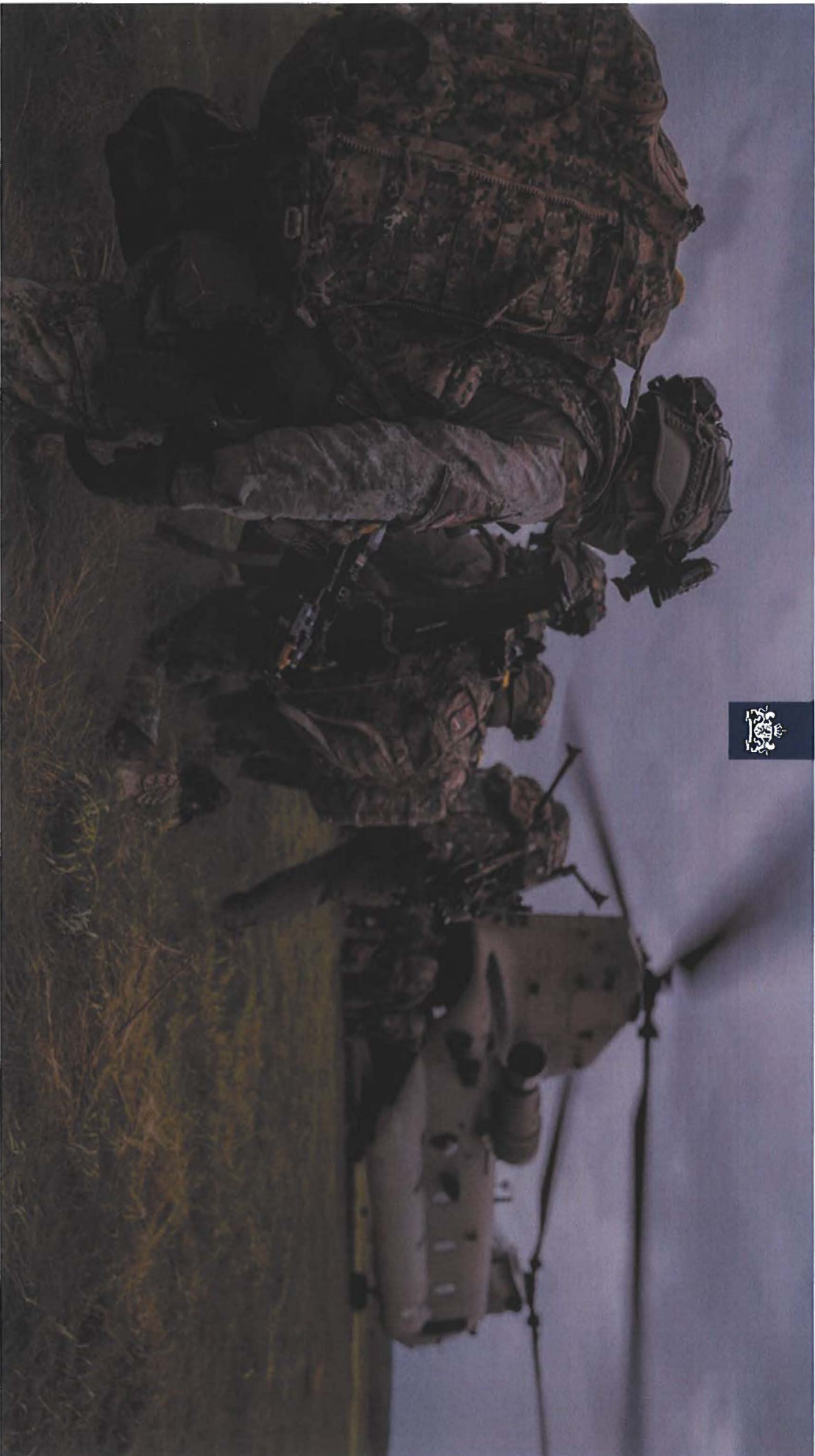
- Door een sterke positie van NL in de NAVO, EU en in prioritaire landen worden de NL belangen beter behartigd. Dit vergt een **capaciteitsinvestering in veiligheidsdiplomatie** zowel in Den Haag als het postennet en meer door NL ingevulde posities bij de NAVO en EU. Daarnaast zijn investeringen in de weerbaarheid van Nederlandse ambassades en het departement nodig om toenemende hybride dreigingen en spionage tegen te gaan (€65 miljoen per jaar).

Internationale veiligheid: versterken en verbreden bilaterale partnerschappen:

- Door verbreding en versterking van samenwerking met (nieuwe) partners spreiden we afhankelijkheden. Hiervoor is **een snel en flexibel inzetbaar budget nodig, waarbij de focus ligt op het Nederlands en wederzijds belang**. Om effectief te zijn is *integraal landenbeleid nodig*. (€100 miljoen per jaar).

Internationale veiligheid: preventie via ontwikkelingssamenwerking:

- Ook via ontwikkelingssamenwerking wordt bijgedragen aan preventie en oplossing van conflicten, in het bijzonder in de ring rondom Europa.

Oekraïne

Algemeen

- Rusland is de grootste directe veiligheidsdreiging voor Europa. Militaire en niet-militaire steun aan Oekraïne zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Beiden zijn van essentieel belang om Oekraïne in staat te stellen de Russische agressie te weerstaan.
- Tot nu toe werd budget incidenteel beschikbaar gesteld. **Meerjarige middelen** zijn nodig om langjarige contracten aan te gaan met de (Nederlandse) defensie-industrie en wederopbouwpartners. Substantiële steun aan Oekraïne zal in alle scenario's – ook wanneer er een vredesakkoord komt – nodig blijven, ook na 2027.
- Om verdringing te voorkomen moet de Oekraïne steun buiten het uitgavenkader blijven vallen (net als in de huidige begrotingsregels).

Militaire steun

- De Nederlandse militaire steun (ca. €3,5 mld. per jaar) was gericht op korte termijn ondersteuning. Om de Oekraïense krijgsmacht ook in staat te stellen om zich op de langere termijn te verdedigen – bijvoorbeeld door samenwerking defensie-industrie – en om (deels) te compenseren voor het gewijzigde Amerikaanse beleid is **ca. €4,5 mld. per jaar** benodigd.

Niet-militaire steun

- Nederlandse bijdrage aan **herstel en wederopbouw** en humanitaire hulp: **ca. €465 mln. per jaar**. (bijv. voor energiesteun, ontminning, gezondheidszorg en private sector ondersteuning, en rechtsherstel/accountability).
- Ook is er **ca. €60 miljoen** per jaar nodig voor Oekraïense **cyber-weerbaarheid** en NAVO-interoperabiliteit.
- Tenslotte pleit Nederland voor blijvende **macro-financiële steun door de EU** naar rato door lidstaten gedeeld.

Steun Oekraïne	2026	2027
Huidige militaire steun	2,14	0,75
Aanvullende behoefte	2,36	3,75
Niet-militaire steun	0,52	0,52
Totaal	5	5

Waar we staan 2025

Met 2% veel achterstanden ingehaald

- Toename Defensie-uitgaven: van € 12 mld in 2022 naar € 25 mld in 2025
- NATO Defence Investment Pledge
- Additioneel op 2%: steun aan Oekraïne

Personele aantallen omhoog

- Van 67.000 in 2022 naar 79.000 nu

Juridisch kader

- Aannee Wet financiële Defensieverplichtingen

Fysieke ruimte

- Voorbereiding Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Stimulans defensie-industrie

- Defensie Strategie voor Industrie en Innovatie
- Nieuwe strategische partnerschappen (o.a. DefPort)
- Start SecFund (financiering start- en scale-ups dual use)

Wat nodig richting 2030

Met 3,5% een sterke, slimme krijgsmacht

- 3% in 2030
- 3,5% in 2035
- Additioneel op 3,5%: steun aan Oekraïne (totaal € 5 mld)

Schaalbare krijgsmacht van tenminste 122.000 personen

- Wijziging Kaderwet dienstplicht voor grondslag verplichte enquête en dienmodel

Inwerkingtreding juridische kader

- Wet op de Defensiegereedheid (2026)
- Aanpassing Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (2028)
- Wet weerbaarheid Defensie- en veiligheidsindustrie (2027)
- Actualisatie Wet financiële Defensieverplichtingen
- Herziening staatsnoodrecht

Fysieke ruimte

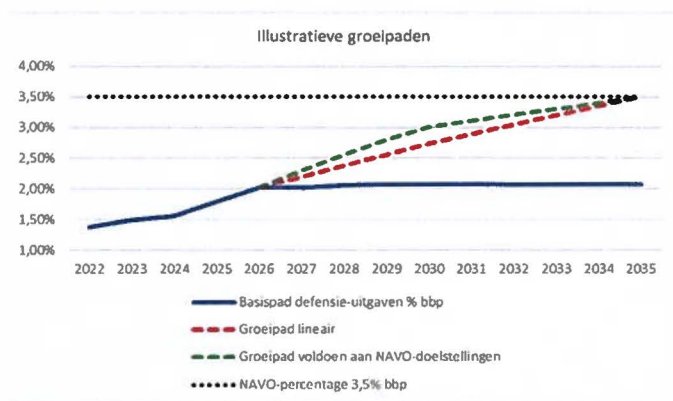
- Uitvoering Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Een bloeiende sterke en autonome defensie-industrie

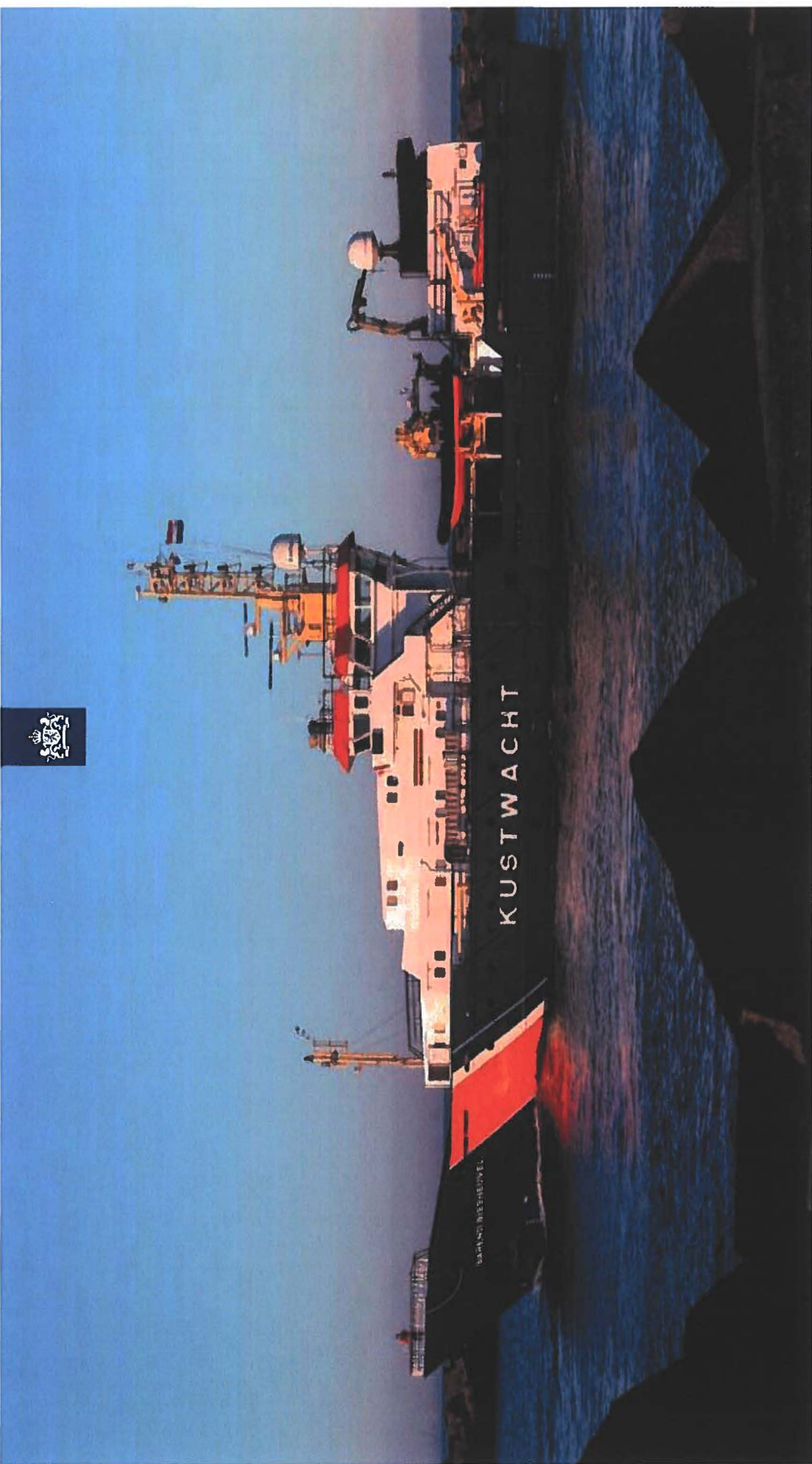
- Versterking industrie als *launching customer*
- Defensiespecifiek deelnemingenbeleid
- Defensie Investeringsbank
- Bilaterale vraagbundeling

Krijgsmacht - financieel

- Om zo snel mogelijk te voldoen aan de NAVO priority targets moet de krijgsmacht blijven groeien.
- Daartoe moet in 2030 3% van het BBP voor de Nederlandse krijgsmacht worden ingezet: **NAVO-doelstellingen**.
- Een **lineair pad** naar 2030 remt de ingezette groei.
- De CPB-prognose wordt geen werkelijkheid, want geen onderuitputting, zoals CPB schetst.
- Steun aan Oekraïne is tevens essentieel maar mag de groei van de krijgsmacht niet belemmeren.
- Als steun Oekraïne ingepast wordt in groeipad 3,5%, dan gaat dit ten koste van groei krijgsmacht en NAVO priority targets.

Groeipad NAVO-doelstellingen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Basispad defensie-uitgaven 2% BBP, op basis van MEV2026	15,27	17,44	21,02	24,94	26,03	27,51	28,65	29,76	30,77	31,72	32,64	33,62	34,62
Voldoen aan NAVO groeipad	-	-	-	0,00	3,48	6,46	10,04	13,32	15,26	17,26	19,33	21,54	23,85
Totale defensie-uitgaven	15,27	17,44	21,02	24,94	29,51	33,97	38,69	43,08	46,02	48,97	51,97	55,15	58,48
Totale defensie-uitgaven % bbp	1,50%	1,56%	1,79%	2,02%	2,30%	2,55%	2,80%	3,00%	3,10%	3,20%	3,30%	3,40%	3,50%
Groeipad lineair	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Basispad defensie-uitgaven 2% BBP, op basis van MEV2026	15,27	17,44	21,02	24,94	26,03	27,51	28,65	29,76	30,77	31,72	32,64	33,62	34,62
Lineair groeipad	-	-	-	0,00	2,15	4,10	6,57	9,37	12,00	14,76	17,64	20,70	23,85
Totale defensie-uitgaven	15,27	17,44	21,02	24,94	28,18	31,61	35,23	39,13	42,77	46,48	50,28	54,32	58,48
Totale defensie-uitgaven % bbp	1,50%	1,56%	1,79%	2,02%	2,20%	2,37%	2,55%	2,73%	2,88%	3,04%	3,19%	3,35%	3,50%

Maatschappelijke weerbaarheid

Versterking van de krijgsmacht *hand in hand* met versterking van de weerbaarheid van de maatschappij. Een veilig Nederland vraagt om én een sterke krijgsmacht én een weerbare maatschappij. Dit zijn twee kanten van dezelfde medaille.

Extra investeringen zijn nodig voor de continuïteit van de samenleving en ondersteuning krijgsmacht, geven daarmee ook invulling aan 1,5%.

Deze versterkingen renderen drievoudig:

- Weerbaarheid in *grey-zone*;
- Weerbaarheid in militair conflict;
- Weerbaarheid tegen andere crisissituaties, zoals overstromingen en pandemieën (*all-hazard*).

Maatschappelijke Weerbaarheid

Continuïteit samenleving, economie & overheid

- Continuïteit kritieke infrastructuur: energie, communicatie, transport, voedsel- en drinkwater en opvang personen en gewonden.
- Continuïteit overheid.
- Zelf- en samenredzaamheden en sociale stabiliteit.

NAVO weerbaarheidsdoelstellingen

**Aanvullende nationale prio:
zelf- en samenredzaamheid en
sociale stabiliteit**

Paraat staan voor krijgsmacht

- Civiele ondersteuning aan de krijgsmacht; zorg, infrastructuur en ondersteuning.

**NAVO-taak verdediging Nederland en
bondgenootschappelijk grondgebied.**

Maatschappelijke weerbaarheid – wat is nodig?

A Investeren in fundament:

Aanvullende
nationale
prioriteit

- Een fysieke tegenhanger NCSC voor ondersteuning kritieke infrastructuur, publiek-private samenwerken bij cyberaanvallen en innovatiekracht voor een weerbare en robuuste economie → versterken publiek-private samenwerking
- Intensiveren ondersteuning voor regionale en lokale weerbaarheid en stimuleren zelforganiserend vermogen burgers → versterken maatschappijbrede samenwerking

B Robuustheid omhoog, kwetsbaarheid omlaag:

- Hoogste mate van robuustheid van vitale processen telecommunicatie, energie, transport, voedsel en drinkwater. Onder meer strategische reserves en beschikbare productiecapaciteit voor crisis.
- Kritieke infrastructuur op de Noordzee wordt beter beschermd
- Vitale overheidsprocessen zijn digitaal weerbaar
- Democratische processen bestand tegen (heimelijke) beïnvloeding; verkiezingen, rechtspraak, democratische controle

C

Klap kunnen opvangen:

- Voorraden, alternatieven, distributiemogelijkheden bij schaarste en investeringen in productiezekerheid van essentiële grondstoffen → voor groter herstelvermogen van de samenleving
- Versterking van civiel-militaire samenwerking (inclusief oefenen), instrumenten voor actieve cyberverdediging, investeren in civiele hulpverlening (incl. slagkracht hulpverleningsdiensten) en duidelijkheid rond opvang en ondersteuning ontheemden → voor groter reactievermogen van de overheid

Hogere
weerbaarheid
en aanvullende
ondersteuning
vereisen
investeringen

D

Paraat staan voor de krijgsmacht:

- Investeringen in militaire mobiliteit, opschaalbare gezondheidszorg en civiele ondersteuning zodat de krijgsmacht ons kan beschermen